

NIKO BEZ DOMA!

Priručnik za stambenu borbu

UVOD

Ovaj kratki priručnik proizašao je iz višedecenijskog iskustva samoorganizovanja i lokalnih borbi za dom širom sveta. Delimo to s vama kao ideje koje treba oprobati i menjati u skladu s lokalnim problemima, iskustvima i mogućnostima. Reč je o sredstvima i taktikama kolektivne

borbe koji se suprotstavljaju sistemskoj izolaciji stanara čiji je cilj da nas učini nemoćnima. Zduženo delanje je najveći resurs u borbi za dom; **udružite se, učite jedni od drugih – niste sami!**

Priručnik se sastoji iz tri dela. U prvom delu objašnjeni su neki uzroci stambenih problema u podstandardnim naseljima i sumirane su najveće pretnje. U drugom delu su opisane taktike i metodi za samoorganizovanje u borbi za adekvatno stanovanje. Na kraju su nabrojane i ukratko opisane neke mogućnosti za koje se možemo boriti.

Problemi nesigurnog i neadekvatnog stanovanja pogađaju sve veći broj ljudi danas; stoga ovaj priručnik mogu da koriste svi koji se bore za pravo na dom.

2

(Slogan „Niko bez doma!“ popularizovala je Združena akcija Krov nad glavom u borbi protiv nasilnih iseljavanja iz jedinog doma širom Srbije. Osnovni principi za koje se grupa zalaže jesu da je dom osnovno ljudsko pravo i da svako zaslužuje krov nad glavom.)

SADRŽAJ

Šta se dešava?

Šta vi možete da učinite?

Alternative

(Struktura ovog priručnika ugleda se na antidžentrifikacijski priručnik za stanare socijalnih stanova u Londonu – *Ostaćemo* [Staying put], koji je objavljen 2014. godine kako bi pomogao lokalnim zajednicama u borbi protiv socijalnog čišćenja ili proterivanja najsiromašnijih stanara Londona iz centralnih delova grada.)

Šta kažu stanovnici naselja, koji su njihovi problemi?

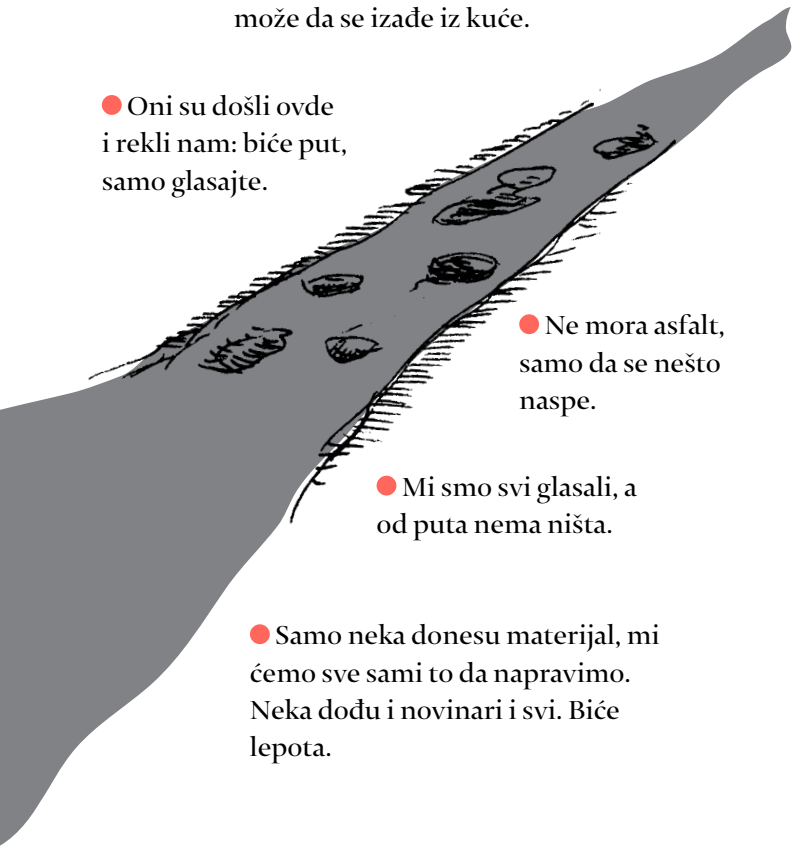
● Nema nijedan kontejner u naselju i mrkli je mrak. Kad pada kiša, ne može da se izađe iz kuće.

● Oni su došli ovde i rekli nam: biće put, samo glasajte.

● Ne mora asfalt, samo da se nešto naspe.

● Mi smo svi glasali, a od puta nema ništa.

● Samo neka donesu materijal, mi ćemo sve sami to da napravimo. Neka dođu i novinari i svi. Biće lepota.

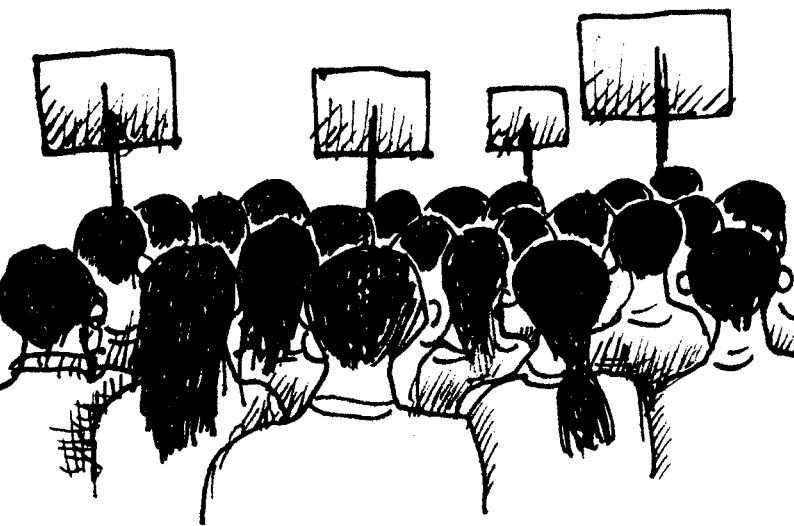

● Mi bi hteli to đubre da se skida. Tu nam deca prolaze.

● Živiš tu, nemoj da bacaš đubre.

● Ne daj bože nešto da se ruši ovde. Ne daj bože da neko dođe da ponudi neke pare. Ima i takvih, daš im 1.000–2.000 evra i on izade. A šta ću ja s tim parama?

ŠTA SE DEŠAVA?

Stanovanje je jedno od glavnih bojnih polja za socijalnu pravdu danas. Stambeni sistem u Srbiji izgrađen je na ruševinama jugoslovenskog socijalnog eksperimenta kao gotovo sasvim profitni domen. S privatizacijom društvenih stanova devedesetih godina prošlog veka, socijalno stanovanje je svedeno na beznačajni ostatak. Svi oni koji ne mogu da obezbede stan na tržištu takmiče se za veoma mali broj socijalnih stanova koji se u Srbiji grade. Kako je definisano u zakonu, socijalno stanovanje obećava smeštaj za svakoga, dok u praksi proizvodi segregaciju i diskriminaciju. Kao oblik mekog socijalnog stanovanja, vlasti u Srbiji koriste neadekvatna rešenja kakvo je smeštaj u kontejnerskim naseljima. Država takođe ne radi ništa kako bi unapredila strašne uslove stanovanja u neformalnim naseljima, iako je to njena obaveza.

Jedan broj podstandardnih naselja nastao je intervencijama države, dok je veći broj naselja nastao kao samoinicijativni ili zajednički odgovor na potrebu za domom usled nepostojanja drugog rešenja. Mnoga naselja se smatraju nelegalnim, što dodatno otežava celu situaciju. To znači da se stanari tretiraju kao uljezi na nečijem privatnom ili javnom posedu i da žive u stalnom strahu od gubitka krova nad glavom. U mnogim naseljima objekti su građeni od slabog materijala, u njima nema toaleta niti kupatila, ograničen je, ili ne postoji, pristup osnovnoj infrastrukturi kao što su struja, voda za piće, kanalizacija, putevi, javna rasveta. Često se u tim naseljima gomilaju otpad i smeće i ona se posmatraju kao nehigijenska. To je takođe problem sistemske prirode i tiče se nepostojanja organizovanog odnošenja otpada. Mnoge porodice žive u prenaseljenom prostoru,

što dodatno otežava svakodnevicu. To znači da u jednoj prostoriji često živi veći broj odraslih osoba i dece, koji nemaju svoju privatnost. Mnogi domovi su izgrađeni od zapaljivih materijala, što je u više navrata dovelo do gubitka doma, ali i do smrtnih ishoda za stanare.

Ta naselja nisu nastala slučajno. Ona su posledica sistemskih stambenih politika koje proizvode segregirane urbane zone za siromašne, ali i materijalizacija borbe protiv stambene nesigurnosti. Posredi su prostorno izdvojena naselja u kojima žive određene grupe stanovništva, pre svega Romi. Usled agresivne privatizacije profitabilnog građevinskog zemljišta, podstandardna naselja, ali i sasvim legalni stambeni objekti, prinudno se rasejavaju, a domovi se ruše bagerima bez adekvatnog rešenja za stanare. U Beogradu su, na primer, na

mestu tržnog centra *Delta siti* ili teniskih terena *Đoković* nekad živeli ljudi. Ti oblici nasilja stavljaju profit ispred života ljudi. Tako mnoge porodice ostaju na ulici, prepuštene same sebi i podršci prijatelja i šire porodice. Takvi vidovi sistemskog nasilja izazivaju bolesti, strah, nesigurnost, nezvesnost, poniženje, stid, stigmatizaciju, depresiju.

Poseban problem predstavlja sistemska proizvodnja „dužničkog ropstva“ nametanjem dažbina u socijalnim stanovima koje je nemoguće namiriti. Mnogi stanovnici socijalnih stanova terete se za nelegitiman dug prema Infostanu ili EPS-u, što često otežava život stanarima. Mnogi su zbog duga prinuđeni da žive u mraku, bez struje mesecima, pa i godinama. Dodatni problem je neodržavanje socijalnih stambenih jedinica, koje s vremenom počinju

da prokišnjavaju, pa se javlja buđ, opasna po zdravlje, a javna infrastruktura, poput dečjih igrališta, postaje neupotrebljiva.

Ljudi koji žive u podstandardnim naseljima okrivljuju se za situaciju u kojoj se nalaze i optužuju za lenjost, nepreduzimljivost i parazitiranje na državnim jaslama. To je mehanizam kojim se ljudi obeshrabruju u borbi za bolje uslove života. Ipak, sve je više primera udruživanja ljudi u borbi za adekvatan krov nad glavom. Nakon godina bezuspešnih pojedinačnih borbi s vetrenjačama, mnogi se udružuju sa svojim komšijama i drugim solidarnim grupama i pojedincima. Oni kojima je oduzeto pravo na dostojanstven život više nisu sami.

Šta kažu stanovnici naselja, koji su njihovi problemi?

● Kad je ovde blato dovde, ja ne mogu da gledam kako prolaze ljudi s točkovima s onim biciklovima. Oni žive od plastike i onda se zaglave ovde. Ne može da se izvuče. Razumeš?

● Tamo u brdo smo napravili stepenice da deca mogu da nam idu u školu.

12

● Šta fali jedna kanalizacija, jedna cev da se to reši. Svako će da iskopa svoj deo. Odavde ću ja, komšika će tamo. Svaki će komšija da iskopa svoj deo, samo da postave cevi.

● Nama prokišnjava krov. Aplicirali smo za jednokratnu pomoć, oni su nas odbili. I šta sad da radim?

● Kolicima moramo do kontejnera. Što da nema ovde kontejner?

● Ova žena nema vodu. Tu sam prolazio neki dan i vidim da je žena izbacila veš-mašinu napolje, uzima vodu od komšije i napolje pere veš u 21. veku, nema vode unutra, nema.

ŠTA VI MOŽETE DA UČINITE?

Usled nepostojanja adekvatnog sistema prenošenja znanja o stambenom organizovanju, često se događa da se grupama čini da započinju nešto što niko pre njih nije pokušao. Iako je svaka nova situacija nov izazov, kako bi se unapredila borba, dobro je učiti iz iskustva i na greškama onih koji su kroz slične situacije prolazili pre nas. Iskustva samoorganizovanja navedena ovde sadrže ideje, priče i sredstva koji bi mogli da vam pomognu pri artikulaciji načina na koji ćete se vi organizovati u borbi za vaš dom.

NE DOZVOLITE DA VAS OBMANJUJU.

SAZNAJTE ŠTA SE DEŠAVA.

Najbolji način da se razumeju problemi u naselju jeste međusobna razmena iskustva:

_____ Pitajte svoje komšije kako žive i s kojim se problemima suočavaju.

_____ Idite od vrata do vrata i razgovarajte o vašem pravu da živite u bezbednom okruženju dostojnom čoveka.

_____ Posmatrajte svakodnevicu i promene u svom okruženju.

_____ Dokumentujte događaje u naselju u vezi s problemima.

_____ Svoje i komšijske *stambene noćne more* detaljno opišite u svesci s datumom i vremenom.

_____ Fotografišite i ubeležite datum.

_____Napravite spisak oštećenja ili efekata na svakodnevni život stanara koji proizlaze iz prepoznatog problema.

_____Neke odgovore možete pronaći ako nadležnoj instituciji uputite zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Institucije su obavezne da vam daju informacije iako često oklevaju da to urade.

Neka od pitanja koja vam mogu pomoći u procesu prikupljanja informacija jesu:

- 16 ■ Kako je nastalo vaše naselje?
- Da li se vaši domovi nalaze na javnoj ili na privatnoj parceli?
- Da li je posredi projekat socijalnog stanovanja (stambene podrške)?
- Da li svi stanari imaju pristup vodi za piće i kanalizacionoj mreži?
- Ko ima, a ko nema struju, i zašto?
- Da li su stambene jedinice prenaseljene?

- Da li su vaše kuće izgrađene od zapaljivog materijala?
- Da li vašim komšijama prokišnjava krov?
- Da li su ulice u naselju stalno u blatu?
- Da li hitna pomoć i vatrogasci dolaze u naselje po pozivu?
- Da li u naselju postoji javna rasveta?
- Da li ste u okolini naselja primetili neobične aktivnosti (npr. raščišćavanje terena)?
- Koliko kuća je pretrpelo štetu ako je poredi vanredna situacija (npr. poplava)?
- Da li vam prete da će vas iseliti?
- Da li vam prete da će vam srušiti kuću?

Pitajte svoje komšije kako se osećaju povodom situacije u kojoj se nalaze i da li imaju neke ideje o tome kako bi se situacija mogla promeniti i šta biste zajedno mogli da uradite.

Šta kažu stanovnici naselja, koji su njihovi problemi?

● Ova kuća je naša. Otac je umro i dao mi poklon. Imam papire od kuće. Sve smo fotokopirali, sve živo.

● Mi smo bili u Nemačkoj pa smo se vratili. Bila je tu već jedna organizacija. Obećali su da nam pomognu da sredimo još jednu sobu i vrata od hodnika, ali od toga ništa nema.

● Svi smo u jednu liniju. Celo naselje. Zimi nemamo baš struje, a leti da.

● Čim malo kiša padne, ovde je blato i ovi mali idu prljavi u školu.

18

● Hvala bogu, imamo vodu i kupatilo. Sve sam to sama napravila.

● Najveći problem imamo zbog struje.

● Već je počela da nestaje.

● U toku dana po četiri puta nestaje struja.
A vidite ovo, to sam se povredila kada je nestala struja. Ušla sam u sobu i pala na šporet.

● Ima i nepristojnih koji uključuju grejalice. Nema tog trača koji bi to izdržao.

● Ovde je gorelo. To je aluminijumski, srećom.

● Vidite šta je to sa strujom. To gori. Kad krene da padne, mi moramo da bežimo

● Pokušavali smo da se dogovorimo da to rešimo. Ali svako ima svoje. Nema s kim da se složiš.

19

● Mi smo se u protestima izborili za tu struju i vidiš sad ti to.

NISTE SAMI, UDRUŽITE SE!

Pre prvog sastanka

Svaka kampanja počinje od malog broja ljudi koji dele zabrinutost i želju da nešto urade. Organizovanje javnog sastanka u naselju jedna je od mogućnosti za omasovljenje i stvaranje lokalne grupe. Raspitajte se da li je ranije bilo pokušaja udruživanja stanara, povodom kojih problema, i s kojim problemima su se u prethodnom pokušaju udruživanja suočili.

20

Korisno je podeliti informacije do kojih ste došli u fazi prikupljanja informacija. Organizujte prezentaciju u naselju ili privremenu izložbu novinskih isečaka i dokumenata. Informacije možete okačiti o ogradu svog doma.

Dajte svojim komšijama dovoljno vremena da razmisle o svemu. Odluka o pridruživanju nekoj kampanji često iziskuje vreme.

Kako organizovati sastanak?

Razmislite o tome kako da ohrabrite svoje komšije da dođu na sastanak. Dobra taktika je da imenujete grupu kako biste lakše komunicirali sa stanarima naselja.

Možete da napravite letak i da ga podelite komšijama, ili pak mali poster s najavom koji ćete istaći u naselju. Postere i letke možete napraviti ručno, samo pomoću olovke i papira.

Dogovorite se o datumu. Napravite plan sastanka i dnevni red. Izaberite dvoje ljudi iz naselja koji će da vode sastanak. Najbolje bi bilo da sastanak vode jedna žena i jedan

muškarac. Podelite zadatke tako da jedna osoba ne bude preopterećena. Važno je da oni koji vode sastanak uzmu u obzir potrebe svih i da se jednako čuju perspektive i muškaraca i žena, koje su često veoma različite. Dobro bi bilo da se pojedinačna izlaganja ograniče na period od tri do pet minuta i da se vodi računa o tome da se ne upada u reč drugima.

Odluke je važno donositi većinom glasa. Važno je da svi prisutni ravnopravno učestvuju. Tako se podstiče učestvovanje i smanjuje mogućnost pojave vođa koje manipulišu većinom stanara.

22

Ne zaboravite da od svih na prvom sastanku uzmete kontakt adresu ili broj telefona.

Potražite saučesnike i saveznike i postanite deo stambenog pokreta.

Pošto ste dobro identifikovali problem i promislili kako bi vama odgovaralo da ga rešavate, možete početi da tražite saveznike. Izgradite mrežu podrške koja će vam pomoći da vaša kampanja bude uspešnija i vidljivija. Kontaktirajte s grupama koje se bave stanovanjem i deo su lokalnog stambenog pokreta (Združena akcija Krov nad glavom, Kolektivna odbrana stanara), nevladinim organizacijama (Forum Roma Srbije, Inicijativa A 11, Praxis itd.), javnim ličnostima i intelektualcima, umetničkim i kulturnim udruženjima koja vaša grupa identifikuje kao potencijalne saveznike u borbi. Grupe i pojedinci poseduju određena sredstva i znanja koja vam mogu pomoći. Na primer, neke organizacije pružaju besplatnu pravnu pomoć, druge imaju

veliko članstvo koje mogu da mobilišu u solidarnosti s vama, dok javne ličnosti često imaju pristup medijima koji je drugima nedostupan.

Predstavnici vlasti, političkih partija i nevladinih organizacija često rade tako da ljude dele u interesne grupe koje okreću jedne protiv drugih. Ne nasedajte na obećanja predstavnika političkih partija koji, u razmenu za vaše glasove, nude rešavanje vaših problema. Takva obećanja uvek su se ispostavila kao prazna priča kako bi se prikupili glasovi. Budite oprezni u saradnji. Uvek organizujte sastanak s predstavnicima određene grupe pre nego što odlučite da s njima saradujete.

Nemojte da trpite maltretiranje u tišini. Ispričajte svoju priču.

Pošto ovladate činjenicama i prikupite informacije, važno je da započnete lokalnu debatu o problemima. Vaša analiza i vaša rešenja često će se razlikovati od onih koje po projektnom zadatku uobličavaju lokalni i internacionalni „zvanični eksperti“ ili investitori. Identifikujte ko je odgovoran za problem s kojim se suočavate i formulišite svoje zahteve.

Važno je da priču ispričate tako da je svi razumeju. Saradnja s lokalnim novinarkama i novinarima može vam mnogo pomoći. Budite pripremljeni – novinari će želeti da čuju suštinu vaše priče. Pripremite spisak činjenica koji vam može pomoći prilikom davanja izjave. Važno je da budete legitiman izvor proverenih informacija.

Upotreba interneta takođe je važan korak na putu do šire publike. Napravite nalog na Fejsbuku, Instagramu i Tviteru. Putem besplatnih templejta, možete napraviti i veb-stranicu. U naselju uvek ima nekoga ko dobro poznaje društvene mreže. Što više buke pravite, bolji su vaši izgledi da će oni koji su odgovorni obratiti pažnju na vaše probleme. Usput ćete učiti šta najbolje radi u vašu korist.

Primer

26

Tokom prinudnog iseljenja naselja Belvil, u bloku 67 na Novom Beogradu, 2009. godine, priča stanara na zanimljiv način je ispričana putem veb-stranice. Naselje je bilo u fokusu javnosti jer se našlo na terenu izgradnje saobraćajnice od evropske važnosti, a plan izgradnje uključivao je i raseljavanje nekoliko romskih naselja. Gradske vlasti su najpre pokušale da sruše naselje

bez najave, dok su ljudi još bili u svojim kućama. Nakon protesta koji su stanari organizovali uz pomoć saveznika, rušenje je privremeno odloženo. Beograd se u isto vreme pripremao da ugosti međunarodno sportsko studentsko takmičenje – Univerzijadu. U nameri da naselje sklone od pogleda stranih gostiju, gradske vlasti su naselje ogradile žičanom ogradom o koju su okačile banere Univerzijade. Radi pružanja solidarne podrške stanarima naselja, formirana je grupa *Ujedinjene komšije u borbi protiv rasizma*. Kako bi se javnost, domaća i strana, obavestila o tome šta se krije iza banera Univerzijade, grupa je napravila veb-stranicu. Veb-stranica je oponašala formu i domen zvanične stranice Univerzijade 2009, dok je njen sadržaj govorio o nasilju vlasti spram onih koji su im se našli na putu.

Šta kažu stanovnici naselja, koji su njihovi problemi?

● Mi se već sami organizujemo, asfaltiramo od betona, ali nije to to. Beton i asfalt nije isto.

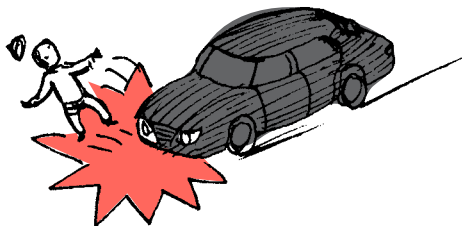
● Bez čizama ovde ne može da se prođe.

● Ljudi umiru, a hitna pomoć neće da dođe.

● Samo neka donesu rizlu i neka odu. Mi imamo lopate i sve. Ne trebaju nam radnici.

● E tu problem imamo sa semaforom. Pre neki dan je tu zgaženo dete na povratku iz škole. Dete je u bolnici. Bacio ga auto tri-četiri metra. Taj semafor neće da nam stave već kol'ko godina tražimo. Žalili smo se preko škole, ali ništa. Svake godine strada neko dete, ali ne samo dete nego i veliko.

Direktna akcija

Organizujte direktne akcije kako biste privukli pažnju. Direktna akcija je javni protest protiv nepravde. Jedan od oblika direktne akcije je nenasilna direktna akcija kojom se privlači pažnja medija radi predstavljanja perspektive kampanje u javnosti.

Prilikom pripreme direktne akcije, jasno definišite šta želite da postignete. Da li želite konkretnu promenu ili želite da ukažete na problem? Kome se tačno obraćate?

30

Direktna akcija se može izvesti na različite načine. Neki od načina su: protesti, demonstracije, štrajk, zauzimanje prostora ili zgrade. Akcija treba da bude usmerena na ljude, organizacije, grupe ili mesta koji su na neki način povezani s problemom ili su odgovorni za njegovo rešavanje.

Izaberite mesto koje je simbolički vezano za kampanju, ali je i dostupno. Trenutak u kom sprovedite akciju važan je ako želite da privučete više ljudi. Razmislite o tome kad bi oni koji bi vas potencijalno podržali imali vremena da dođu. Razmislite o tome da pozovete govornike, da organizujete muziku ili performans. Važno je da napravite plan akcije od početka do kraja. Biće potrebno da se akcija najavi kako biste došli do podrške i medija. Koristite društvene mreže i distribuirajte letke.

Takođe, važno je da odlučite da li ćete, u zavisnosti od vrste akcije, prijaviti javno okupljanje ili ne. Okupljanje na otvorenom prostoru prijavljuje se organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova nadležnoj po mestu okupljanja, odnosno po mestu početka okupljanja u pokretu. Skup se prijavljuje podnošenjem pisane prijave

lično, elektronskim putem ili preporučenom pošiljkom najkasnije pet dana pre početka skupa. Spontana okupljanja koja se organizuju kao reakcija na neposredni događaj bez organizatora nije potrebno prijaviti. Više detalja vezanih za prijavu skupa možete pronaći u Zakonu o javnim okupljanjima. Neprijavlivanje akcije može da bude i vaša principijelna odluka i u tom slučaju je važno da imate u vidu moguće zakonske posledice.

32

Napišite parole, ponesite banere, pamflete i vizuelni materijal koji će skrenuti pažnju na vašu akciju. Budite kreativni. Dobra pesma može biti efektivna! Neka bude jednostavno i glasno i ne plašite se da koristite humor. Važno je da ljudi budu u dobrom raspoloženju i da svi budu upoznati sa svojim pravima. Direktna akcija je oblik otpora i može da uključi građansku neposlušnost. U takvim situacijama je važno da svi učesnici akcije do-

biju broj telefona advokata ili pravnika kome treba da se jave ukoliko budu privedeni.

Nakon svake akcije organizujte sastanak kako biste razgovarali o tome šta ste postigli i šta biste mogli bolje da uradite sledeći put.

(Uputstva o pripremi direktne akcije delimično su preuzeta iz materijala koji je pripremila grupa aktivistkinja okupljenih oko Radikalne stambene mreže [Radical Housing Network]. Ta platforma okuplja različite grupe, inicijative i organizacije koje u Londonu zasnivaju svoje delovanje na principima direktne akcije.)

Primer

Stanovnici naselja Crvena zvezda u Nišu su u više navrata tokom 2018. godine organizovali proteste jer im je Elektroprivreda Srbije zbog nelegitimnog duga isključila struju. Stanari tog segregiranog romskog naselja, koje je, kao privremeno rešenje za one koji su ostali bez krova nad glavom nakon poplava, nastalo još u vreme Jugoslavije, u borbi sa Elektroprivredom koristili su taktiku blokiranja ulice, a protestovali su i ispred Gradske kuće. S tužbom koju su stanari podneli u saradnji sa Evropskim centrom za prava Roma, te protestne akcije dovele su do ponovnog snabdevanja električnom energijom u toku sudskog spora u kojem se Elektroprivreda Srbije tereti za diskriminaciju romske zajednice po osnovu etničke pripadnosti.

Šta ukoliko žele da vas izbace iz jedinog doma?

Neretko se dešava da je neophodno koristiti metode direktne akcije kako bi se sprečilo neželjeno iseljenje iz jedinog doma. Ukoliko dobijete rešenje o iseljenju, obavestite prijatelje, komšije, medije i organizacije koje se bave sprečavanjem nasilnih iseljenja, među kojima su Združena akcija Krov nad glavom i Kolektivna odbrana stanara. Važno je da nađete nekoga da vam pruži podršku kako biste se pravno zaštitili. Podršku u vezi s tim problemima pružaju Inicijativa A 11, Praxis i drugi.

U zavisnosti od situacije, na iseljenjima su prisutni predstavnici opštinskih vlasti, javni izvršitelji, komunalna milicija, policija ili privatno obezbeđenje. Zaustavljanje iseljenja je čin građanske neposlušnosti, a

sprečavanje nepravde je ne samo pravo već i dužnost svih nas. Cilj akcije je da na miran način ali odlučno svojim telima sprečimo iseljenje pred vratima nečijeg doma.

Prilikom odbrane, primarno je ono što osoba ili porodica koja se suočava sa iseljenjem želi.

Dokumentovanje akcije i direktan prenos preko interneta važna je mera vaše lične zaštite. Neka uvek nekoliko osoba bude u pripravnosti da daje izjave za medije. Budite sigurni da se onima koji žele da vas izbace iz vašeg doma neće dopasti da šira javnost vidi ono što rade.

36

U Srbiji je u poslednje dve godine organizovano više stotina uspešnih akcija odbrane stanara. Takve akcije pokazuju da udruženi možemo uspešnije da se suprotstavimo nepravdi.

Primer Solidarnom akcijom, organizacije i pojedinci okupljeni oko Združene akcije Krov nad glavom u julu 2017. godine sprečili su najavljeno prinudno iseljenje dveju porodica koje žive u baraci na Vidikovačkom vencu bb. Rušenje je najavilo preduzeće u čijem se vlasništvu nalazi parcela, protivno privremenoj meri Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj iseljenje ne sme da se izvrši dok se porodice stambeno ne zbrinu. Da bi pritisli porodice da se isele, huligani su na baraci srušili krov. Solidarnom akcijom, krov je popravljen kako bi porodice bile bezbedne od kiše i grada dok Opština Rakovica ne nađe adekvatno rešenje.

Šta kažu stanovnici naselja, koji su njihovi problemi?

● On je, na primer, s Kosova, ima ličnu kartu, ali ne može nikako da se prijavi i da dobije makar zdravstvenu knjižicu. Nema boravak ovde.

● Tri godine se mučimo. Podneli smo zahtev centru za socijalni rad, ali su nas odbili.

● Ova kuća je nelegalna i on ne može da se prijavi ovde. Hoće komšija da ga prijavi, ali on ne može tamo stalno da spava i da čeka da policija izađe na teren i da utvrdi da li on živi tu. Mi nemamo dokument za kuću.

38

● Probao je da se prijavi na adresi centra za socijalni rad, ali su ga i za to odbili.

● Probali smo dva puta, ali od toga ništa.

● Rekao je Komesarijat da će naselje da ruše pre dvadeset godina. Kad će da ruše? Rekli su da će da vide da nas smeste negde, ali nikako. Evo već kol'ko godina.

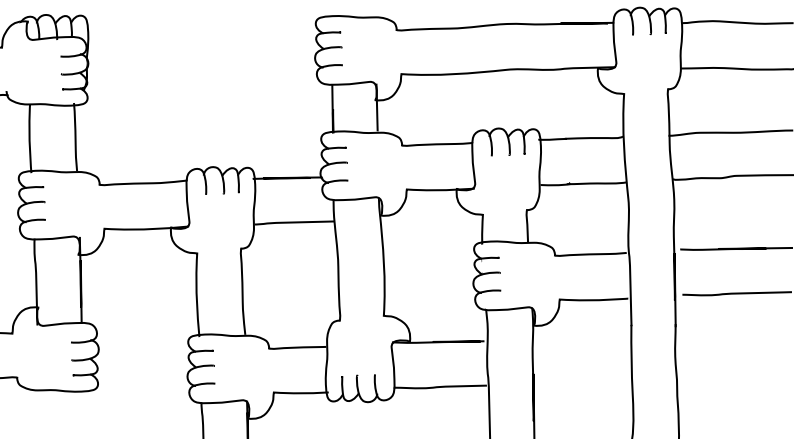
● Pre toliko godina je bio plan da se ruši naselje. Gde će oni sa svim ovim ljudima? Da nas vode na kontejnere da sedimo?

● Sa strujom vidite šta je tamo. Sami montiraju. Nameštaju stalno. To neko plaća već deset godina. Ne daju nam sat da se lepo priključimo.

ALTERNATIVE

Stambeno planiranje iz lokalne zajednice

U drugim zemljama postoje mnogi uspješni primeri stambeno-prostornog planiranja iz lokalne zajednice koji su doprineli poboljšanju uslova života u pojedinim naseljima. Cilj planiranja u kome su primarne ideje i iskustva ljudi iz naselja jeste proizvodnja pozitivne projekcije budućnosti za sve koji u naselju žive.

Primer

Opština Lambet u južnom Londonu donela je odluku da socijalno naselje Kresingamske bašte poruši, a da stanare naselja iseli. Ta odluka je doneta zbog pogrešnog ubeđenja da je privatizacija socijalnog stanovanja jedini način da se reše problemi nastali usled neadekvatnog održavanja. Kako bi se suprotstavili toj odluci opštine, stanari su u saradnji sa arhitektama i drugim ekspertima razradili alternativni plan obnove naselja. Taj predlog stanara naselja smanjuje negativne socijalne i ekološke efekte koje rušenje podrazumeva i košta manje od projekta investitora. Najvažnije od svega je to što taj plan, pored toga što unapređuje uslove života stanara, omogućava onima koji vole svoje domove da u njima i ostanu.

Zajednička samogradnja

Mnogi stanari naselja su samograditelji. Udruživanjem i planiranjem naselja sa izabranim ekspertima, naselja mogu da dobiju nove kvalitete – unapređen stambeni prostor, prostore za igru, za okupljanje, ali i različite radionice koje bi mogle koristiti svim stanarima, kao što je, primera radi, radionica za popravku bicikala.

Primer Grupa studenata arhitekture Tim 8 je, u saradnji sa stanovnicima romskog naselja na Vidikovcu, 2015. godine izradila plan za montažno-demontažnu kuću. Ta kuća je nastala kao odgovor na nepostojanje stalne adrese boravka stanara usled neformalnog statusa na parceli. Taj objekat za privremeno stanovanje jednostavan je za montiranje i košta manje od 2.000 evra. U publi-

kaciji *Model privremenog stanovanja, od koncepta do realizacije u romskom naselju* detaljno je razrađen projekat za tu kuću i opisan je, korak po korak, proces montaže.

Stambene zadruge

Stambeno zadrugarstvo je oblik zajedničkog stanovanja pod kontrolom udruženih zadrugara. Stambene zadruge nisu profitna preduzeća i funkcionišu po principima samoupravljanja. Samoupravljanje stanara je mehanizam koji bi trebalo da se postara za to da su svi stanari odgovorni za svoje domove i da se odluke donose na demokratski način.

Primer Novi model udruženog stanovanja u Srbiji razvija grupa *Ko gradi grad*. Model je zasnovan na principima Pametnije zgrade, pri čemu se pristupačno stanovanje stavlja na prvo mesto i radi na tome da se pritisak za rešavanje stambenog pitanja ukloni s pojedinca. Model u praksi razvijaju udruženi stanari koji zajednički finansiraju zgradu, održavaju je i upravljaju njom. Članovi zadruge zajednički poseduju svoju zgradu, a stanari plaćaju depozit i mesečni doprinos koji pokriva troškove. Više informacija o ovom modelu možete naći u publikaciji *Novi model pristupačnog, udruženog stanovanja*.

VAŽNO JE DA ZAPAMTITE

Problem s kojim se suočavate nije samo vaš. S takvim problemima se suočavaju mnogi.

Problem je strukturne prirode, zato nema potrebe da se stidite niti da se osećate krivima.

Zajedničko delovanje može da promeni stvarnost i da učini mogućim ono što nam se čini nemogućim.

(Ove principe je formulisala La PAH platforma vlasnika hipoteke iz Španije. Oko La PAH se samorganizuju oni kojima je usled takozvane stambene krize ugrožen dom. Organizacija ima preko dvesta lokalnih ćelija širom Španije. Svojim akcijama uspeali su da iz ruku bankarskih kartela, putem okupacija, vrate dom desetinama hiljada ljudi.)

beleške

Impresum

Za izdavača:
Danilo Ćurčić

Autorka:
Ana Vilenica

Saradnici na tekstu:
Marko Vasiljević i Danilo Ćurčić

Lektura:
Nevena Bojičić

Crteži, dizajn i prelom:
Đorđe Balmazović, Škart

Tiraž: 200

Štampa: Standard 2, Beograd
www.a11initiative.org
office@a11initiative.org

Ovaj materijal je nastao uz finansijsku podršku Međunarodnog centra Olof Palme kroz podršku koju sprovodi Sida Jedinica za podršku civilnom društvu (CIVSAM).

Donatori zadržavaju pravo da ne budu odgovorni za aktuelnost, tačnost, potpunost i kvalitet traženih informacija.

CC BY-NC-SA

